

1. Vězeňská služba ČR, její vznik, zřízení. Úkoly Vězeňské služby ČR. Organizace a členění Vězeňské služby ČR. Typy věznic.

Vězeňská služba ČR (dále jen „VS ČR“) byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky s účinností od 1. 1. 1993. Stala se tak nástupcem Sboru nápravné výchovy.

VS ČR zajišťuje zejména výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence (dále jen „ZD“) (*pozn. tedy to jsou ti příslušníci a zaměstnanci, kteří pracují přímo v objektech věznic, vazebních věznic a detence*) a v rozsahu výše zmíněného zákona také ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti (*pozn. to jsou ti příslušníci ve světle modrých košilích, kteří kontrolují osoby vstupující do budov soudů a zastupitelství, zajišťují pořádek v jednacích síních směrem k veřejnosti atd.*).

VS ČR tedy zejména:

- spravuje a střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon ZD,
- odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby/výkonu trestu a výkonu ZD (*např. ubytování, strava, oděv, vycházky, korespondence, návštěvy atd.*),
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu, výkonu ZD,
- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody i obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby (*např. mladistvé*) s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění,
- zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestné činnosti,
- provádí výzkum v oboru penologie (*pozn. penologie = z lat. poena, trest – je součástí právní vědy, která se zabývá výkonem trestu*),
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, výkonu trestu, výkonu ZD (*pozn. zaměstnanost vězňených osob dosahovala před pandemií koronaviru 60 %; tato zaměstnanost se počítá z osob, které splňují podmínky pro zařazení do práce, tedy např. nepočítávají se sem mladiství, studující, osoby invalidní, starobní důchodci atd.*),
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství (*tzv. justiční stráž*),
- vede evidenci osob ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu ZD,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby (*např. tiskárna ve Vazební věznici Praha-Pankrác, zemědělská činnost ve Věznici Jiřice apod.*).

Počet vězňených osob k 1. 3. 2021:

- k tomuto datu bylo v českých vězeňských zařízeních umístěno celkem 19 358 osob, z toho ve výkonu vazby 1 327, ve výkonu trestu 18 031, ve výkonu ZD 95 chovanců (*pozn. zde nejedná se o vězňené osoby; umístění do výkonu zabezpečovací detence představuje formu ochranného opatření, oficiální označení je „chovanec“*),
- aktuální problémy: zvyšující se počty odsouzených žen, zvyšující se počty trvale pracovně nezařaditelných, tedy starobních důchodců, invalidních důchodců (*pozn. stárne společnost, stárne i vězeňská populace, tito odsouzení potřebují ale jiné podmínky k výkonu trestu – bezbariérovost, lékařská péče...*) a další.

Organizace a členění VS ČR

Vězeňská služba se člení na:

- vězeňskou stráž,
- justiční stráž,
- správní službu.

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu a výkonu zabezpečovací detence. Střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon ZD a zde zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva spravedlnosti.

Správní služba zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Součástí správní služby je i zdravotnická služba. Činnost správní služby zajišťují občanští zaměstnanci (*pozn. sem patří tedy i psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci, vychovatelé-terapeuti, pedagogové volného času a vychovatelé a další*) a příslušníci VS ČR.

U VS ČR pracuje celkem přes 11 tisíc příslušníků a zaměstnanců.

Organizace VS ČR

Základními organizačními jednotkami VS ČR je generální ředitelství (Praha), vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Akademie VS ČR (Stráž pod Ralskem).

Generální ředitelství řídí, organizuje, kontroluje činnost ostatních článků organizace VS ČR, v čele stojí generální ředitel (*nyní Petr Dohnal*). Ministr spravedlnost (*nyní Marie Benešová*) řídí VS ČR prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost VS ČR zodpovídá generální ředitel ministryni.

Typy věznic

Věznice se v ČR rozdělují na **vazební věznice**, v nichž jsou převážně umístěni obvinění, kteří byli soudem vzati do vazby (*pozn. v každé takové vazební věznici jsou umístěni i odsouzení – např. ti, kteří tam pracují v tzv. režii, tedy pro vazební věznici – kuchaři, rozvoz stravy, údržba, úklid..., a dále třeba ti, kteří jsou zde na eskortě k jednání u soudu v rámci své další trestné činnosti apod., ti, kteří byli pravomocně odsouzeni a čekají zde, až budou umístěni – to trvá zpravidla 2 - 3 týdny aj.*) a **věznice**, v nichž odsouzení vykonávají trest odnětí svobody. V současné době jsou také v ČR dva ústavy pro výkon zabezpečovací detence: jeden je součástí Vazební věznice v Brně, ten druhý je součástí Věznice Opava. V současné době je v ČR 10 vazebních věznic (*ty jsou zpravidla v krajských městech – Praha, Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Ostrava, Olomouc...*) a 25 věznic pro výkon trestu odnětí svobody (*pozn. architektura věznic by bylo na samostatné téma – některé byly postaveny k tomuto účelu, jiné vznikly z objektů, původně určených k jinému využití – např. škola v přírodě – Světlá nad Sázavou, vojenské útvary – Jiřice, Rapotice atd.*)

Podle způsobu vnějšího členění, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu se věznice člení do 2 základních typů (toto členění platí od 1. 10. 2017):

- **s ostrahou** - tyto se dále vnitřně diferencují na oddělení: *s nízkým stupněm zabezpečení, se středním stupněm zabezpečení, s vysokým stupněm zabezpečení,*
- **se zvýšenou ostrahou.**

Zařazení odsouzeného do určitého typu věznice určuje soud v rozsudku, kterým rozhoduje ve věci samé o vině a trestu. Vnitřní diferenciaci je již na VS ČR po vyhodnocení všech rizik.

Pro zajímavost: až do 1. 10. 2017 se věznice členily do 4 typů ((určoval soud): s dohledem, s dozorem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou.

Zještě starší literatury můžete znát také pojem nápravně výchovné skupiny (NVS), toto dělení se vztahuje ještě na Sbor nápravně výchovy, tedy do revoluce a krátké období po, než byl přijat nový zákon. Vězni byli tehdy členěni do: I. NVS, II. NVS a III. NVS.

Domácí úkol č. 1:

Najděte si fotografie nejznámějších věznic v ČR: Mírov, Plzeň-Bory, Valdice.

Zjistěte, k jakému účelu byly tyto objekty postaveny?

